

Sygn. akt III AUa 1471/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak (spr.)

SSA Joanna Baranowska

Protokolant: stażysta Weronika Skalska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 sierpnia 2015 r. w Ł.

sprawy **Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Oddział w R. z siedzibą w R. z udziałem zainteresowanych: K. G., T. Ł., K. K., M. W., S. K., R. G., W. M., Z. B., Z. C., L. N. (1), L. Z., Z. K., M. K., J. P., J. S., C. M., G. Ś., A. S. (1), R. O.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.**

o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne

na skutek apelacji Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Oddział w R. z siedzibą w R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 9 września 2014 r. sygn. akt V U 320/14

1. Zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje organu rentowego z dnia 16 stycznia 2014 roku i stwierdza, że do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i wysokości składki na ubezpieczenie zdrowotne nie wlicza się:

a) **K. G., T. Ł., K. K., M. W., S. K., R. G., Z. B., Z. C., L. N. (2), L. Z., M. K., J. S., C. M., G. Ś., A. S. (1) i R. O. w miesiącach:**

- **g** **rudniu 2011 roku kwoty 850,00 (osiemset pięćdziesiąt) złotych;**
- **s** **tyczniu 2012 roku kwoty 885,00 (osiemset osiemdziesiąt pięć) złotych;**
- **k** **wietniu 2013 roku kwoty 540,00 (pięćset czterdzieści) złotych;**
- **c** **zerwcu 2013 roku kwoty 1080,00 (jeden tysiąc osiemdziesiąt) złotych;**

a) **W. M. i Z. K. w miesiącach:**

- **g** **rudniu 2011 roku kwoty 850,00 (osiemset pięćdziesiąt) złotych;**
- **s** **tyczniu 2012 roku kwoty 885,00 (osiemset osiemdziesiąt pięć) złotych;**

a) **J. P. w miesiącach:**

- **g rudniu 2011 roku kwoty 850,00 (osiemset pięćdziesiąt) złotych;**
- **s styczniu 2012 roku kwoty 885,00 (osiemset osiemdziesiąt pięć) złotych;**
- **k wietniu 2013 roku kwoty 540,00 (pięćset czterdzieści) złotych;**
- **c zerwcu 2013 roku kwoty 1320,00 (jeden tysiąc trzysta dwadzieścia a) złotych;**

1. Zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Oddziału w R. z siedzibą w R. kwotę 2370 (dwa tysiące trzysta siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję.

Sygn. akt III AUa 1471/14

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 16 stycznia 2014 roku: Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...), Nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. ustalił podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne pracowników Przedsiębiorstwa (...) Spółki z o.o. z siedzibą w R. Oddział w R.: K. G., T. Ł., K. K., M. W., S. K., R. G., W. M., Z. B., Z. C., L. N. (1), L. Z., Z. K., M. K., J. P., J. S., C. M., G. Ś., A. S. (1) i R. O.. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że przeprowadzona kontrola wykazała, że płatnik składek w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne nie uwzględnił przychodów osiągniętych przez pracowników finansowanych ze środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w postaci „świadczeń weekendowych” wypłaconych pracownikom w miesiącach grudniu 2011 roku, kwietniu 2013 roku i czerwcu 2013 roku i „dodatкового świadczenia socjalnego” wypłaconego w styczniu 2012 roku.

Od powyższych decyzji odwołał się pracodawca – płatnik składek, wnosząc o ich zmianę i ustalenie, że wypłacone pracownikom w spornych miesiącach świadczenia weekendowe oraz dodatkowe świadczenie socjalne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (ZFŚS) nie wchodziły do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. W uzasadnieniu wskazał m.in. na to, że ze względu na źródła finansowania tych świadczeń (ZFŚS), cel ich wypłaty, procedury ustalania ich wysokości oraz brak związku między świadczeniem a rodzajem wykonywanej pracy, jako świadczenia socjalne są one wyłączone z przychodów pracownika, stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołań.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z 9 września 2014 roku, w sprawie o sygn. akt VU 320/14, oddalił odwołania, po ustaleniu następującego stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy:

Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. z siedzibą w R. Oddział w R. powstało w wyniku dokonanego w dniu 31 sierpnia 2011 roku połączenia Przedsiębiorstwa (...) Spółki z o.o. z siedzibą w R. jako spółki przejmującej ze zorganizowaną w zakresie transportu częścią przedsiębiorstwa (...) Spółką z o.o. z siedzibą w B. i wydzielenia ww. Oddziału.

Oddział stał się stroną w dotychczasowych stosunkach pracy z pracownikami przejmowanej zorganizowanej części przedsiębiorstwa.

Od 2010 roku na temat przejścia odbywały się rozmowy i negocjacje ze stroną społeczną. Negocjacje dotyczyły warunków zatrudnienia w przyszłości po upływie roku od przejścia aż do 2014 roku. Te negocjacje dotyczyły wszystkich uprawnień pracowników, w tym również dotyczących funduszu socjalnego.

W czerwcu 2011 roku w związku z planowanym wyłączeniem zorganizowanej części przedsiębiorstwa w postaci oddziału transportowego ze spółki (...) i włączeniem do spółki (...) została zawarta umowa gwarancyjna. W myśl tej umowy pracownicy mieli zachować wszystkie uprawnienia w związku z przejściem do pracy u nowego pracodawcy. W lipcu 2011 roku została zawarta umowa transferowa, w której pracodawca zobowiązał się zachować dotychczasowe uprawnienia pracowników.

W myśl umowy gwarancyjnej i transferowej, nowy pracodawca podjął działania w celu utworzenia m.in. nowego ZFŚS. Związki zawodowe uważały, że regulamin powinien być taki sam, jak u poprzedniego pracodawcy, albowiem wówczas nie dojdzie go ograniczenia uprawnień pracowników. Dlatego też regulamin z dnia 1 września 2011 roku powtarzał zapisy regulaminu obowiązującego w firmie (...). Pod naciskami (zapewne chodzi o „naciski” ze strony dyrekcji zakładu na związki zawodowe o podjęcie negocjacji o utworzenie nowego regulaminu- przypuszczenie SA), że regulamin nie może mieć takich postanowień jak dotychczas, związki zawodowe zgodziły się na negocjacje z pracodawcą, w związku z czym w 2012 roku uchwalono nowy regulamin ZFŚS.

Spółka (...) ma centralę i Oddziały w R. oraz w B.. Oddział w R. nie ma wyodrębnionych służb kadrowo-płacowych, ale jest pracodawcą w rozumieniu Kodeksu pracy. W imieniu Oddziału w R. działa dyrektor. Każdy z wyżej wymienionych 3 pracodawców ma wyodrębniony ZFŚS.

Uposażenia pracowników u ww. pracodawców są zróżnicowane i najlepiej zarabiającymi są pracownicy Oddziału w R.. Przeciętne wynagrodzenie w Oddziale w R. wynosiło około 5.800 złotych w 2011 roku, 6.500 złotych w 2012 roku, a w 2013 roku – 6.400 złotych. W centrali w latach 2011-2013 było to od 2.600 złotych do 2.800 złotych.

W okresie od 1 września 2011 roku do 31 maja 2012 roku u płatnika składek obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 1 września 2011 roku.

Postanowienie § 1 pkt 3 tego regulaminu określało zakres działalności socjalnej finansowanej z Funduszu, a mianowicie: usługi i świadczenia w zakresie różnych form wypoczynku i pomocy finansowej. Zgodnie z § 1 pkt 4.1. osobami uprawnionymi do korzystania z Funduszu są:

- pracownicy zatrudnieni w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy w (...) sp. z o.o. Oddział R. w R. oraz członkowie ich rodzin;
- emeryci i renciści, dla których (...) Spółka z o.o. Oddział R. w R. była ostatnim miejscem pracy poprzedzającym pobranie świadczenia emerytalnego lub rentowego oraz członkowie ich rodzin;
- członkowie rodzin pracowników zmarłych w trakcie zatrudnienia w (...) Spółce z o.o. Oddział R. w R..

Członkami rodzin zgodnie z § 1 pkt 4.2 są mąż, żona, dzieci własne i drugiego małżonka, przysposobione (orzeczenie sądu o przysposobieniu dziecka), w rodzinach zastępczych i będące pod opieką ustanowioną przez sąd – w wieku do 18 lat, a jeżeli się kształcą w szkole i są na wyłącznym utrzymaniu rodziców – w wieku do 25 lat oraz dzieci o orzeczonej niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym, będące pod opieką rodziców bez względu na wiek.

W następnym punkcie przewidziano, że uprawniony – osoba mogąca korzystać z ZFŚS w rozumieniu § 1 pkt 4.1 może ubiegać się o świadczenie socjalne po przepracowaniu w (...) Spółce z o.o. Oddział R. w R. jednego roku. Wyjątek stanowiła „pomoc rzeczowo-finansowa”, która mogła być przyznana z dniem zatrudnienia.

Środkami funduszu administrował pracodawca – dyrektor (...) Spółki z o.o. Oddział R. w R. (§ 1 pkt 6.2). Natomiast wysokość udzielonych świadczeń socjalnych zależała od ilości zgromadzonych na rachunku Funduszu oraz od kwot przeznaczonych na finansowanie poszczególnych celów zapisanych w rocznym preliminarzu wydatków.

W § 2 tego regulaminu określono rodzaje działalności socjalnej, które realizowane były w ramach funduszu i przybierały one postać:

- wypoczynku pracowniczego;
- wypoczynku dzieci krajowego lub zagranicznego i pobytu w żłobkach i przedszkolach;
- imprez okolicznościowych i innych świadczeń;
- pomocy finansowej.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu wypoczynek pracowniczy obejmował tzw. wypoczynek weekendowy – na zasadzie ekwiwalentu pieniężnego.

Zasady i kryteria przydziału usług i świadczeń w zakresie działalności socjalnej określał § 2 pkt 5. Jeśli chodzi o wypoczynek pracowniczy, to zgodnie z § 2 pkt 5.1 uprawniony mógł otrzymać (po przepracowaniu jednego roku w (...) Spółce z o.o. Oddział R. w R.) ekwiwalent pieniężny, jako dofinansowanie do wypoczynku weekendowego. Wysokość i termin wypłat ekwiwalentu pieniężnego na wypoczynek weekendowy, każdorazowo były uzgadniane ze Związkami zawodowymi. Protokół uzgodnień miał być podstawą realizacji świadczenia. Kwota ekwiwalentu pieniężnego miała być zróżnicowana i zależeć miała od faktu pobierania zasiłku rodzinnego lub pielęgnacyjnego przez uprawnionego pracownika.

W dniu 21 listopada 2011 roku (...) sp. z o.o. Oddział R. w R. wraz z przedstawicielami Organizacji (...) działających w Oddziale ustalili wspólne stanowisko w zakresie rozdysponowania środków z ZFŚS i przewidzieli m.in. świadczenia weekendowe (dla 104 uprawnionych osób) według dwóch ustalonych progów:

- w wysokości 900 złotych dla pracowników pobierających zasiłek rodzinny lub pielęgnacyjny i w wysokości 850 złotych dla pracowników nie pobierających ww. zasiłku, wypłacone przy wypłacie za miesiąc listopad 2011 roku;
- oraz dodatkowe świadczenie socjalne w wysokości 885 złotych (dla wszystkich pracowników), wypłacone przy wypłacie za miesiąc grudzień 2011 roku.

Płatnik wypłacił wszystkim pracownikom w grudniu 2011 roku po 850 złotych świadczenia weekendowego, a w styczniu 2012 roku po 885 złotych świadczenia dodatkowego.

Pracodawca z wywiadu wiedział, czy i którzy z pracowników mieli uprawnienia do otrzymywania zasiłku rodzinnego lub pielęgnacyjnego.

Od dnia 1 czerwca 2012 roku zasady korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych u płatnika określał nowy regulamin z 2012 roku, uzgodniony przez płatnika składek wraz z działającymi u niego organizacjami związkowymi. Środkami funduszu administrował pracodawca – w imieniu którego działał dyrektor (...) Spółki z o.o. Oddział R. w R.. Natomiast wysokość udzielonych świadczeń socjalnych zależała od ilości zgromadzonych na rachunku Funduszu oraz od kwot przeznaczonych na finansowanie poszczególnych celów zapisanych w rocznym preliminarzu wydatków (§ 1 pkt 5 i 7).

W regulaminie tym tak samo uregulowano kwestie osób uprawnionych do korzystania z ZFŚS jak w regulaminie z 2011 roku.

W § 1 pkt 11 regulaminu przewidziano, że przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osób uprawnionych do korzystania z Funduszu. Podstawą przyznania świadczenia socjalnego zgodnie z § 1 pkt 10 regulaminu był wniosek osoby uprawnionej, który składany był do Komisji Socjalnej w przewidzianych w tym regulaminie i podanych do powszechnej wiadomości formach i terminach. Wniosek ten miał być udokumentowany zgodnie z postanowieniami regulaminu. Zgodnie z § 1 pkt 8 regulaminu przyznawanie środków z ZFŚS osobom uprawnionym dokonywane było w ramach prac Komisji Socjalnej, w skład której wchodziła przedstawiciele funkcjonujących u płatnika organizacji związkowych. W celu ustalenia wysokości dochodu na jedną osobę w rodzinie wnioskodawca obowiązany był przedstawić zaświadczenie o dochodach.

Wzór zaświadczenia o dochodach rodziny zawierał załącznik nr 1 do regulaminu. W zaświadczeniu o dochodach rodziny należało wymienić wszystkich członków swojej rodziny, podać wiek dzieci, nazwę szkoły do której dziecko uczęszcza, stopień pokrewieństwa do wnioskodawcy, źródła i wysokość dochodu, oraz potwierdzenie dochodu.

Regulamin w § 3 określał cele, na które mogą być przeznaczone środki funduszu, a mianowicie:

1. wypoczynek: pracowniczy (świadczenia weekendowe), dzieci i młodzieży, dodatkowe świadczenia rozliczeniowe;
2. imprezy okolicznościowe i inne świadczenia (paczki świąteczne dla dzieci, dofinansowanie do pobytu dziecka w żłobku lub przedszkolu, inne imprezy);
3. bezzwrotna pomoc finansowa.

W § 5 regulaminu z 2012 roku określono zasady przyznawania i finansowania wypoczynku pracowniczego – tzw. wypoczynku weekendowego. Zgodnie z § 5 pkt 3 warunkiem otrzymania tego świadczenia było:

- a) pozostawania w stosunku pracy w (...) sp. z o.o. Oddział R. w R. minimum 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym wypłacane jest świadczenie oraz pozostawanie w dniu wypłaty świadczenia w stosunku pracy;
- b) złożenie w wymaganym terminie stosownego wniosku o przyznanie świadczenia.

We wniosku tym powinny być wskazane dochody określone w załączniku nr 2 do regulaminu ZFŚS, tj. dochody brutto osiągnięte przez wszystkich członków rodziny wnioskodawcy uprawnionych do korzystania z Funduszu bez nagród jubileuszowych otrzymywanych u płatnika, dochody z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej i współpracy przy prowadzeniu tej działalności w wysokości nie niższej niż najniższa podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne obowiązujące osoby ubezpieczone oraz dochody z działalności rolniczej obliczane na podstawie Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie wysokości przeciętnego dochodu z pracy indywidualnych gospodarstwach rolnych z 1 hektara przeliczeniowego, udokumentowane aktualnym nakazem podatkowym.

Wysokość świadczenia weekendowego uzależniono od dochodu w wysokości minimalnego wynagrodzenia na jednego członka rodziny i wyliczano jako iloczyn kwoty bazowej i współczynnika zależnego od dochodów, określonego w tabeli stanowiącej załącznik nr 2 do Regulaminu ZFŚS. Jeżeli dochód w rodzinie uprawnionego nie przekraczał kwoty minimalnego wynagrodzenia na jedną osobę to uprawniony otrzymywał wyższe świadczenie w wysokości 1.1 kwoty bazowej, a jeśli przekraczał w wysokości 0,9 kwoty bazowej. W punkcie 8 § 5 Regulaminu zastrzeżono, że wnioski niespełniające wymogów formalnych nie będą przyjmowane i rozpatrywane. Wnioski każdorazowo były sprawdzane pod względem formalnym i rozpatrywane przez Komisję socjalną.

W dniu 30 listopada 2012 roku na spotkaniu pracodawcy z przedstawicielami związków zawodowych ustalono, że kwota pochodząca ze spłat pożyczek zostanie wypłacona pracownikom wraz z wypłatą listopadową. Zgodnie podjęto decyzje, że wartość wypłaconego świadczenia będzie zróżnicowana o kwotę 50 złotych, a mianowicie w przypadku pracowników, których dochody na jednego członka rodziny wynoszą więcej niż wysokość minimalnego wynagrodzenia wysokość wypłaconego świadczenia będzie wynosiła 1.450 złotych natomiast w przypadku pracowników, których dochody na jednego członka rodziny nie przekraczają wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę wartość wypłaconego świadczenia będzie wynosiła 1.500 złotych.

W marcu 2013 roku prawie wszyscy zatrudnieni pracownicy złożyli wnioski o wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej bez wyliczania dochodu na jedną osobę. Tylko jedna osoba – G. B. złożył wniosek o wypłatę świadczenia w wysokości wynikającej z wyliczenia dochodu uzyskanego w (...) sp. z o.o. – gospodarstwo jednoosobowe, załączając zaświadczenia o dochodach uzyskanych w 2012 roku.

W dniu 29 marca 2013 roku Komisja Socjalna, w skład której wchodziła Przewodnicząca – A. K. oraz przedstawiciele związków zawodowych – (...), S. Fuz, G. Ś., W. P. oraz A. S. (2), rozpatrywała 94 wnioski pracowników o przyznanie świadczenia weekendowego. Zgodnie protokołem wszystkie złożone wnioski spełniły wymogi regulaminowe do przyznania świadczenia, dlatego komisja wnioskowała o przyznanie świadczenia wszystkim uprawnionym, zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie i w wysokości wynikającej z wykazu stanowiącego załącznik – tylko dla jednego pracownika G. B. – 660 złotych, a dla pozostałych w kwocie 540 złotych.

W kwietniu 2013 roku 93 pracowników otrzymało świadczenie weekendowe w kwotach po 540 złotych, zaś jeden pracownik – G. B. w kwocie 660 złotych.

W dniu 20 maja 2013 roku na spotkaniu pracodawcy z przedstawicielami związków zawodowych ustalono, iż z wynagrodzeniem za maj 2013 roku zostanie wypłacone świadczenie weekendowe dla pracowników oddziału. Uprawnionymi do otrzymania w/w świadczenia mieli być pracownicy spółki, którzy pozostawali w stosunku pracy minimum 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym miało być wypłacone świadczenie socjalne oraz posiadający status pracownika w miesiącu maju 2013 roku. Wysokość świadczenia miała być uzależniona od dochodu na członka rodziny i miała być wyliczana jako iloczyn kwoty bazowej i współczynnika zależnego od dochodów (do 1-krotnego minimalnego wynagrodzenia współczynnik miał wynosić 1,1; powyżej 1 – krotnego minimalnego wynagrodzenia współczynnik wynosić miał 0,9). Kwota bazowa została ustalona na poziomie 1200 złotych, odpowiednio wg współczynników świadczenie wypłacone miało być w wysokościach: 1320 złotych brutto i 1080 złotych brutto. Na spotkaniu tym, dla potrzeb formalnych zmieniono formę wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego, którego wzór stanowił załącznik nr 3 do protokołu. Zgodnie z nowym wzorem uprawniony mógł nie załączać do wniosku zaświadczenia o dochodach rodziny jeżeli wnosił o wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej bez wyliczania dochodu na jedną rodziną w rodzinie.

W maju 2013 roku prawie wszyscy zatrudnieni u płatnika pracownicy złożyli wnioski o wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej bez wyliczania dochodu na jedną osobę. Tylko dwie osoby – G. B. i J. P. złożyli wnioski o wypłatę świadczeń weekendowych w wysokości wynikającej z wyliczenia dochodu na jedną osobę w rodzinie, załączając do wniosku zaświadczenia o dochodach rodziny uzyskanych w 2012 roku.

Komisja socjalna obradująca w dniu 31 maja 2013 roku (w skład której wchodziła Przewodnicząca – A. K. oraz przedstawiciele związków zawodowych – (...), S. Fuz, G. Ś., W. P. oraz A. S. (2)) rozpatrywała 94 wnioski pracowników o przyznanie świadczenia weekendowego. Zgodnie protokołem wszystkie złożone wnioski spełniły wymogi regulaminowe do przyznania świadczenia, dlatego komisja wnioskowała o przyznanie świadczenia wszystkim uprawnionym, zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie i w wysokości wynikającej z wykazu stanowiącego załącznik – tylko dla dwóch pracowników G. B. i J. P. – 1.320 złotych, a dla pozostałych w kwocie 1.080 złotych.

W czerwcu 2013 roku 92 pracowników otrzymało świadczenie weekendowe w kwotach po 1.080 złotych, a dwóch pracowników w kwotach po 1.320 złotych.

Dla pracowników Oddziału w R. świadczenia weekendowe były podstawowymi świadczeniami z ZFŚS. Wypłata tych świadczeń obejmowała przeważającą część środków Funduszu Socjalnego w Oddziale. Średnia wieku pracowników wynosiła tam około 50 lat.

Nie było obowiązku by pracownik wyjechał na weekend, aby otrzymać świadczenie weekendowe. Pracownicy nie zgłaszali nigdy żadnych skarg odnośnie podziału środków z funduszu. Pracownicy twierdzili, że ich sytuacja materialna i rodzinna jest zbliżona.

Świadczenia weekendowe nie były formą ekwiwalentu za wykonaną pracę i były wypłacane według listy płac. Świadczenia weekendowe były wypłacane: pierwsze na początku wakacji w celu wsparcia finansowego wypoczynku letniego, druga transza była wypłacana najczęściej przed Świętami Bożego Narodzenia.

W okresie od 9 września 2013 roku do dnia 10 października 2013 roku organ rentowy przeprowadził u płatnika kontrolę, która wykazała, że płatnik przy przyznawaniu pracownikom w latach 2011-2013 świadczeń weekendowych oraz dodatkowego świadczenia socjalnego, nie otrzymał, ani też nie żądał od pracowników podania informacji umożliwiających przeprowadzenie indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej każdego z tych pracowników. Tylko dwóch pracowników przedłożyło dokumentację o sytuacji materialnej rodziny, pozostali pracownicy natomiast złożyli wnioski o wypłatę świadczeń w wysokości najniższej – bez wyliczenia dochodu na jedną osobę w rodzinie.

W dniu 25 października 2013 roku płatnik składek zgłosił zastrzeżenia i wyjaśnienia do protokołu kontroli.

Organ rentowy częściowo uwzględnił zgłoszone zastrzeżenia i w dniu 8 listopada 2013 roku wydał aneks nr (...) do protokołu kontroli z dnia 10 października 2013 roku.

Płatnik zgłosił kolejne zastrzeżenia do protokołu kontroli z dnia 10 października 2013 roku uzupełnionego aneksem z dnia 23 października 2013 roku.

Mając na uwadze wyniki kontroli ZUS wydał zaskarżone w niniejszej sprawie decyzje. Płatnik nie kwestionował rachunkowych wyliczeń podstaw wymiaru składek ustalonych przez ZUS w zaskarżonych decyzjach, a jedynie twierdził, że sporne świadczenia jako świadczenia socjalne nie powinny być wliczane do podstawy wymiaru składek.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego, Sad Okręgowy uznał sporne decyzje za zgodne z obowiązującym prawem, wskazując na uprawnienia organu rentowego wynikające z art. 41 ust. 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) do kwestionowania wysokości wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składki, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na to, że nie są one zgodne stanem faktycznym. Wywiódł w uzasadnieniu skarżonego wyroku, że kwestia sporna w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy przyznane zainteresowanym pracownikom w spornych okresach przez pracodawcę świadczenia weekendowe i dodatkowe świadczenia socjalne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych stanowiły przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, czy też były to świadczenia socjalne, które nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne pracowników. Wyjaśnił, że zgodnie z art. 18 ust. 1 w zw. z art. 20a ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. Stosownie do powołanego wyżej punktu 9 art. 4 – użyte w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu m. in. zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Zgodnie zaś z art. 81 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób.

W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz. U. z 2012r., poz. 361) za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za nie wykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

W ocenie Sądu Okręgowego treść art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, nie pozostawia żadnych wątpliwości, że wartość środków pieniężnych, które pracownicy płatnika uzyskali w latach 2011-2013 tytułem świadczeń weekendowych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (ZFŚS), stanowi przychód tych pracowników. Jednocześnie Sąd ten zauważył, że niektóre przychody są zwolnione z podstawy wymiaru składek. Katalog przychodów, które nie stanowią podstawy wymiaru składek określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki

Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.). I tak, zgodnie z treścią § 2 ust. 1 pkt 19 cyt. wyżej rozporządzenia, podstawy wymiaru składek nie stanowią, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Zważywszy, że przepis § 2 ust. 1 pkt 19 cyt. wyżej rozporządzenia ma charakter wyjątku od ogólnej zasady podlegania obowiązkowi składkowemu każdego przychodu, to na skarżącym – a nie organie rentowym – spoczywał ciężar dowodu, że wypłacane pracownikom świadczenia weekendowe mieściły się w granicach pomocy finansowej. Z treści uzasadnienia Sądu Okręgowego wynika, że zdaniem tego Sądu, płatnik składek w przedmiotowej sprawie, nie wykazał, aby sporne wypłaty mieściły się w granicach pomocy finansowej świadczonej w ramach zakładowego funduszu socjalnego, mimo że zostały wypłacone z tego funduszu. Sąd Okręgowy zakwestionował prawidłowość kryteriów przyjętych w regulaminach zakładowych służących do podziału środków z funduszu socjalnego, a obowiązujących u skarżącego płatnika składek, bowiem w jego ocenie przyznane zainteresowanym pracownikom w spornych okresach przez pracodawcę świadczenia weekendowe i dodatkowe świadczenia socjalne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych nie miały charakteru socjalnego, a co za tym idzie, stanowiły one dodatkowe wynagrodzenie pracowników, czyli przychody w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychody stanowią podstawę wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a zatem nie zachodzi tu wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 ww. rozporządzenia. Jednocześnie Sąd Okręgowy stwierdził, że nie ulega wątpliwości, iż wypłacone świadczenia stanowiły dla pracowników pomoc finansową, a zatem mieściły się w ramach szeroko pojętej działalności socjalnej. Uznał także, że pod względem formalnym regulaminy obowiązujące w spornym okresie u płatnika były zgodne z treścią art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, zgadzając się tutaj z prywatną opinią prawną załączoną do odwołania. To jednak, zdaniem Sądu Okręgowego, nie oznacza to, jak chce skarżący, że rozdysponowanie środków zgromadzonych na odrębnym rachunku bankowym Funduszu na cele socjalne wymienione w regulaminie w oparciu o przyjęte w nim kryterium przemawia za zasadnością odwołania. W ocenie Sądu pierwszej instancji o tym czy środki Funduszu zostały rozdysponowane zgodnie z kryterium socjalnym decyduje bowiem sytuacja życiowa, rodzinna i materialna osób uprawnionych (art. 8 ust. 1 cyt. wyżej ustawy), w tym przypadku do sytuacji zatrudnionych u płatnika pracowników. Kryterium socjalne musi być dostosowane do uprawnionej grupy w taki sposób, aby różna sytuacja życiowa, rodzinna, materialna poszczególnych osób wchodzących w skład tej samej grupy (pracowników płatnika) powodowała różną wysokość świadczeń, które otrzymują z Funduszu. W celu ustalenia i wyboru właściwego kryterium socjalnego pracodawca powinien przed dystrybucją świadczeń socjalnych ustalić sytuację życiową, rodzinną i materialną swoich pracowników. Następnie zaś do tak ustalonej sytuacji dobrać kryterium, które zróżnicuje przyznaną im z Funduszu pomoc. Przy czym prawidłowe ustalenie sytuacji materialnej dotyczącej posiadanych zasobów majątkowych i uzyskiwanych dochodów, sprowadza się nie tylko do ustalenia wysokości wynagrodzenia pracownika zatrudnionego u płatnika, ale dotyczy wszystkich osób, z którymi ten pracownik prowadzi wspólne gospodarstwo domowe. Z kolei sytuacja rodzinna to przede wszystkim liczba członków rodziny, z którymi pracownik prowadzi wspólne gospodarstwo domowe. Natomiast sytuacja życiowa to szczególne okoliczności, które spotykają w pewnych okresach życia człowieka powodując jej pogorszenie, np. w związku z chorobą, śmiercią członka rodziny, utratą mieszkania, utratą pracy. Dopiero te wszystkie informacje pozwalają w prawidłowy sposób ustalić kryterium socjalne, którym powinien kierować się płatnik dokonując dystrybucji spornych świadczeń z funduszu socjalnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego przyjęte przez pracodawcę przy wypłacie spornych świadczeń w latach 2011-2012 kryterium, to jest fakt pobierania zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego, jak i w 2013 roku, to jest dochód w wysokości minimalnego wynagrodzenia na jednego członka rodziny nie doprowadziło do wystarczającego zróżnicowania wysokości wypłaconych pracownikom świadczeń weekendowych.

Kryterium pobierania zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego obowiązujące przy wypłacie świadczeń w grudniu 2011 roku i styczniu 2012 roku nie było przyjęte po indywidualnej analizie sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej uprawnionych pracowników, ale zostało przejęte automatycznie z regulaminu obowiązującego w poprzedniej firmie (...). W miejscu Sąd pierwszej instancji zauważył, że przyjęcie w regulaminie z września 2011 roku rozwiązań zawartych

w firmie (...) wiązało się z tym, że strona związkowa chciała zachować takie same uprawnienia pracowników jak w poprzedniej firmie. O ile jednak w firmie (...), to kryterium mogło być odpowiednim dla zatrudnionych tam osób, jeżeli różnicowało przyznawane świadczenia socjalne, to z góry było wiadomym – z uwagi na grupę przejętych pracowników – że u skarżącego płatnika to kryterium nie doprowadzi do zróżnicowania przyznawanych świadczeń. Nikt bowiem z przejętych pracowników nie był uprawniony do zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego. Aby to stwierdzić nie trzeba było nawet czekać do wypłaty świadczenia weekendowego w grudniu 2011 roku. Takie wnioski można bowiem było wyciągnąć chociażby z analizy akt osobowych przejętych przez płatnika pracowników. Przed wypłatą świadczeń w grudniu 2011 roku i styczniu 2012 roku nikt nie analizował sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej poszczególnych pracowników. Co więcej sytuacja ta – wobec faktu nie pobierania przez pracowników płatnika zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego – nie miała jakiegokolwiek wpływu na wysokość wypłaconych zainteresowanym świadczeń. Również przed wypłatą świadczeń weekendowych w kwietniu 2013 roku oraz czerwcu 2013 roku komisja socjalna nie analizowała indywidualnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej wszystkich uprawnionych pracowników. Tylko bowiem jeden pracownik (G. B.) przed wypłatą świadczenia weekendowego w kwietniu 2013 roku złożył zaświadczenie o wysokości dochodów na jednego członka swojej rodziny w sposób wymagany regulaminem, a przed wypłatą świadczenia weekendowego w czerwcu 2013 roku takie zaświadczenie złożyło tylko dwóch pracowników (J. P. i G. B.). Pozostali pracownicy nie załączyli do wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego zaświadczenia o dochodach swojej rodziny, wnosząc o wypłatę tego świadczenia w wysokości najniższej – bez wyliczania dochodu na jedną osobę w jego rodzinie, choć zgodnie z obowiązującym u płatnika regulaminem z 2012 roku mieli taki obowiązek. Pracownicy ograniczyli się do złożenia oświadczenia, że dochód na jednego członka w ich rodzinie przekracza kwotę minimalnego wynagrodzenia. Dopiero przy wypłacie świadczenia weekendowego w czerwcu 2013 roku pracownicy byli uprawnieni do wnioskowania o wypłatę świadczenia weekendowego bez wyliczania dochodu na jednego członka rodziny. Mimo to pracownicy nie wskazywali we wnioskach o wypłatę świadczenia weekendowego dochodów swojej rodziny nie tylko przed wypłatą świadczenia weekendowego w czerwcu 2013 roku, ale także przed wypłatą świadczenia weekendowego w kwietniu 2013 roku, gdy taki obowiązek był na nich nałożony. Tak wypełnione przez pracowników wnioski o wypłatę świadczeń weekendowych wypłaconych w kwietniu 2013 roku, w ocenie Sądu Okręgowego, nie spełniały zatem nawet wymogów formalnych, co oznacza że zgodnie z § 5 pkt 8 regulaminu z 2012 roku nie powinny być przyjmowane i rozpatrywane. Pomimo to komisja socjalna w protokole z dnia 29 marca 2013 roku zaakceptowała wszystkie złożone wnioski, stwierdzając że spełniły one wymogi regulaminowe do przyznania świadczenia, co nie było zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy.

Jednocześnie Sąd Okręgowy podkreślił, że regulamin z 2012 roku pomimo wprowadzenia nowego formularza wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego nie uległ w tym zakresie zmianie. W regulaminie tym nadal wysokość świadczenia weekendowego była uzależniona od dochodu na członka rodziny (§ 5 pkt 6), a w celu ustalenia wysokości dochodu na jedną osobę w rodzinie wnioskodawca obowiązany był przedstawić zaświadczenie o dochodach (§ 1 pkt 11). Wymogu tego nie spełnia złożenie oświadczenia, że dochód w rodzinie na jednego członka przekracza minimalne wynagrodzenia.

Dlatego też w ocenie Sądu Okręgowego ustalenia pracodawcy i związków zawodowych zawarte w protokole (...), które zezwalały na przyznawanie świadczenia weekendowego bez wyliczania dochodu na jednego członka rodziny, jako sprzeczne z treścią regulaminu z 2012 roku oraz przepisem art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, należało uznać za bezskuteczne.

Podsumowując Sąd stwierdził, że przyjęte przez płatnika kryterium wypłaty spornych świadczeń z ZFŚS (pobieranie zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego oraz minimalne wynagrodzenie na jednego członka rodziny) nie miały charakteru socjalnego jak tego wymaga art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, gdyż nie miały one na celu zróżnicowania wypłaty świadczeń weekendowych u płatnika, wręcz przeciwnie miały doprowadzić do przyznania wszystkim pracownikom bez względu na ich faktyczną sytuację rodzinną, majątkową i osobistą takich samych świadczeń. Zgromadzony materiał dowodowy wykazał, iż płatnik nie dokonał indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej każdego z uprawnionych do uzyskania spornych ulgowych świadczeń socjalnych, do czego był zobligowany treścią art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz treścią regulaminu (...) z 2012 roku. Przyznanie więc przez płatnika składek spornych świadczeń bez indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej

pracowników odbyło się z naruszeniem § 1 pkt 11 obecnie obowiązującego regulaminu oraz art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zdaniem Sadu pierwszej instancji nie zmienia tego okoliczność, że przyznanie spornych świadczeń odbyło się za wiedzą i zgodą związków zawodowych. Mimo zatem, że wypłacone w oparciu o kryterium pobierania zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego świadczenia weekendowe oraz kryterium minimalnego dochodu na jednego członka rodziny miały oparcie w obowiązujących u płatników Regulaminach, to z uwagi na brak charakteru socjalnego przyjętego kryterium, należy uznać za sprzeczne z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS. Regulamin jako akt niższej niż ustawa rangi nie może być z nią sprzeczny. Treść regulaminu sprzeczna z ustawą jest nieważna. W miejsce nieważnych postanowień regulaminu wchodzi przepisy art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS.

Płatnik jako gospodarujący środkami funduszu, nie może dokonać podziału środków z funduszu na działalność socjalną w postaci ulgowych świadczeń weekendowych oraz przyznać tych świadczeń poszczególnym uprawnionym pracownikom w oderwaniu od kryterium socjalnego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z ZFŚS, nawet jeżeli pozwala mu na to treść obowiązującego u niego regulaminu. Swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest bowiem ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Regulaminy wprowadzające takie kryterium (zasiłek rodzinny o opiekuńczy oraz minimalny dochód na członka rodziny), nie były dostosowane do potrzeb pracowników zatrudnionych u płatnika, gdyż nie realizowało kryterium socjalnego, to jest nie różnicowało pomocy.

Według Sądu Okręgowego nie powinno budzić wątpliwości, że świadczenia z funduszu powinni uzyskiwać ci pracownicy, których sytuacja socjalna jest najgorsza, a ci których sytuacja życiowa, rodzinna i materialna została uznana za dobrą mogą otrzymać z tego funduszu świadczenia w niższej wysokości, ale też mogą ich w ogóle nie otrzymać. Fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.

W konkluzji Sąd Okręgowy uznał, że sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Odwołał się tutaj do wyroku Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2012 roku, I UK 140/12, i na ogólną linię orzecniczą Sądu Najwyższego, w myśl której od konieczności opłacania składek na ubezpieczenia zwolnione są tylko takie wypłaty z zakładowego funduszu socjalnego, których dokonano z zastosowaniem kryterium socjalnego, tj. z uwzględnieniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu, wskazując postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2012 roku, I UZ 15/12, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2009 roku, I UK 121/09, OSN 2011/9-10/ 133), a także liczne orzeczenia sądów apelacyjnych.

Powołując się na powyższe Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, uznał odwołania za nieuzasadnione, oddalając je na podstawie art. 477 § 1 k.p.c.

Powyższy wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżony został w całości apelacją płatnika składek. Apelacja zarzuciła skarżonemu wyrokowi:

1) naruszenie przepisów postępowania:

a) art. 233 §1 k.p.c. , poprzez:

- pominięcie zeznań świadka L. W., A. N., A. G. oraz dokumentów w postaci wniosków pracowników o wypłatę świadczeń w najniższej wysokości - w zakresie w jakim z dowodów tych wynikało, że sytuacja materialna, życiowa

i rodzinna pracowników korzystających z ZFŚS u płatnika była zbliżona i nie wymagała różnicowania wysokości świadczenia weekendowego co skutkowało zaniechaniem ustalenia przez Sąd powyższej okoliczności;

- nieprawidłowe ustalenie, że u płatnika nie była analizowana i rozpatrywana indywidualna sytuacja materialna i rodzinna pracowników, co stoi w sprzeczności z zeznaniami świadków L. W., A. N., A. G. oraz dokumentami wniosków o wypłatę świadczenia weekendowego;

- błędne ustalenie, jakoby z góry było wiadomym, że kryterium pobierania zasiłku rodzinnego i „opiekuńczego” u płatnika nie spowoduje zróżnicowania przyznanych świadczeń, co doprowadziło Sąd do błędnego wniosku, że nie było to kryterium socjalne;

- bezpodstawne przyjęcie, że kryteria wypłaty świadczeń z ZFŚS wprowadzone u płatnika miały na celu przyznanie wszystkim pracownikom świadczeń w tej samej wysokości;

- błędne ustalenie, że kryterium zasiłku rodzinnego/opiekuńczego nie było przyjęte po indywidualnej analizie sytuacji uprawnionych pracowników, podczas gdy kryterium to zostało wprowadzone do Regulaminu jeszcze przed przejściem zakładu pracy i u poprzedniego pracodawcy dawało efektywne, wymierne zróżnicowanie wysokości świadczeń;

- błędne ustalenie, że dodatkowe świadczenie socjalne w wysokości 835 zł wypłacone w styczniu 2012 r. nie było przewidziane regulaminem ZFŚS i nastąpiło bez analizy kryterium socjalnego, podczas gdy stanowiło ono uzupełnienie ekwiwalentu pieniężnego wypłaconego w grudniu 2011 r.

b) naruszenie art. 6 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że na skarżącym ciążył obowiązek wykazania, że wypłata spornych świadczeń nastąpiła z zachowaniem kryteriów socjalnych;

c) naruszenie art. 231 k.p.c. poprzez jego pominięcie skutkujące błędnymi ustaleniami faktycznymi co do zróżnicowania sytuacji materialnej, życiowej lub rodzinnej uprawnionych pracowników płatnika.

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) § 2 ust. 1 pkt. 19 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że:

- świadczenia przewidziane w tym przepisie nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli ich wysokość nie jest „wystarczająco zróżnicowana”;
- zakwalifikowanie danego świadczenia jako mieszczącego się w ustawowej definicji działalności socjalnej nie oznacza automatycznie, że wypłacone świadczenie jest przeznaczone na cele socjalne.

a) art. 2 w zw. z art. 8 ustawy z dnia 4.03.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że o socjalnym charakterze świadczenia wypłacanego w ramach ZFŚS decyduje zastosowanie kryteriów przewidzianych w art. 8 ustawy i sposób ich weryfikacji;

b) art. 8 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 4.03.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że stosowanie kryteriów socjalnych jest skuteczne jedynie wówczas gdy prowadzi do wypłaty świadczeń o zróżnicowanej wysokości;

2) błędną subsumpcję, tj. pominięcie okoliczności, że w przypadku ubezpieczonego J. P. wysokość świadczenia została ustalona w oparciu o jego oświadczenie o wysokości dochodu osiąganego w rodzinie, potwierdzone zeznaniem podatkowym PIT-11 i zaświadczeniami o pobieraniu nauki, co nawet przy przyjęciu zaprezentowanej przez Sąd Okręgowy wykładni prawa materialnego winno skutkować uwzględnieniem odwołania w sprawie wymiaru składek tego pracownika.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez stwierdzenie, że wypłaty dokonane przez płatnika na rzecz zainteresowanych w miesiącach: grudzień 2011 styczeń 2012, kwiecień 2013 i czerwiec 2013 tytułem świadczenia weekendowego oraz dodatkowego świadczenia socjalnego w ramach Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych - w kwotach wskazanych w decyzjach Organu rentowego - nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne;
2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania apelacyjnego;
3. przedstawienie Sądowi Najwyższemu pytania prawnego w trybie art. 390 § 1 Kodeksy postępowania cywilnego, o następującej treści; „czy wyłączenie z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych jest uzależnione od uprzedniego, dokonanego przed każdorazową wypłatą świadczeń, badania przez płatnika indywidualnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej poszczególnych pracowników prowadzącego do wypłaty świadczeń socjalnych w zróżnicowanej wysokości, czy też wystarczające jest, (obok sfinansowania z rachunku Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych) jeśli dane świadczenie mieści się w zakresie działalności socjalnej/ w rozumieniu art. 2 pkt. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych?

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje :

Apelacja zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek nie wszystkie zarzuty w niej zawarte są uzasadnione. Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, to należy uznać je za bezzasadne, bowiem ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, a zawarte w części uzasadnienia skarżonego wyroku poświęconego okolicznościom faktycznym sprawy, są prawidłowe, mają one pełne odzwierciedlenie w materiale zgromadzonym w sprawie, a nadto są bezsporne. Sporna jest natomiast ocena ustalonego stanu faktycznego zawarta w drugiej części uzasadnienia przeznaczona na rozważania prawne. Z analizy treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że według Sądu Okręgowego, kwestionowane przez ZUS świadczenia z funduszu socjalnego były przyznawane i wypłacane pracownikom zgodnie z obowiązującymi u płatnika składek regulaminami, to jednak regulaminy te, aczkolwiek od strony formalnej zgodne z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, a także z art. 8 ust. 1 tej ustawy, są nieważne, gdyż przyjęte w nich kryteria podziału środków z funduszu w sposób niedostateczny różnicowały sytuacje rodzinne, życiowe i materialne osób korzystających z funduszu. Dlatego też, zdaniem Sądu Okręgowego sporne wypłaty świadczeń z funduszu socjalnego nie podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Zatem istota sporu w przedmiotowej sprawie sprowadza się wyłącznie do interpretacji przepisów prawa materialnego, stanowiących podstawę rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, a tym samym do oceny zasadności podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego. Dla porządku wyjaśnić wypada, że co do zasady, składki na ubezpieczenia zdrowotne odprowadzane są według tych samych reguł co składki na ubezpieczenia rentowe i emerytalne (art. 81 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych) dalsze rozważania odnosić się będą do przepisów o ubezpieczeniach społecznych.

W myśl § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenie Minister Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. z 1998 r., nr 161, poz. 1106, ze zm. Dz.U. z 2004 r. nr 14, poz. 124) do podstawy wymiaru składek nie wchodzi przychody z tytułu świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Nie ulega wątpliwości, że chodzi tutaj o świadczenia finansowane z zakładowego funduszu socjalnego regulowanego ustawą z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 111 – j.t.), zwanej dalej ustawą o z.f.ś.s. Trudności z właściwą interpretacją § 2 ust. 1 pkt 19 powoływanego rozporządzenia wiążą się z tym, że ani rozporządzenie, ani powoływana ustawa o z.f.ś.s nie definiują pojęcia „cel socjalny”. W związku z tym w orzecznictwie sądów powszechnych zarysowały się dwa poglądy prawne. Jedni łączą cel socjalny z działalnością socjalną zdefiniowaną w art. 2 pkt 1 ustawy o z.f.ś.s., uznając, że działalność socjalna wyznacza cele

socjalne, a inni odnoszą „cel socjalny” do kryteriów przyznawania ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu, określonych w art. 8 ust. 1 tej ustawy. Według drugiego z tych poglądów (prezentowanym przez ZUS, a także w zaskarżonym wyroku) przy ustalaniu, czy dane świadczenie wypłacone ze środków funduszu w ramach działalności socjalnej zakreślonej poprzez art. 2 pkt 1 ustawy wchodzi do podstawy wymiaru składek czy też nie, zachodzi konieczność oceniania w każdym przypadku, czy przy przyznawaniu świadczeń właściwie ustalono sytuację życiową, rodziną i materialną osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Zwolennicy drugiego poglądu widzą konieczność oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej uprawnionego zarówno w przypadku przyznawania ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z funduszu, jak i w przypadku przyznawania pomocy socjalnej, mimo że kryteria określone w art. 8 ust. 1 odnoszą się tylko do ulgowych usług i świadczeń oraz dopłat.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę, aczkolwiek niejednolicie, opowiada się za pierwszym z wyżej wymienionych poglądów prawnych, to jest przyjmuje, że cel socjalny, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenie Minister Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe został określony w definicji działalności socjalnej z przyczyn niżej podanych.

Działalność socjalna zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy o z.f.ś.s. to usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową (w brzmieniu przepisu obowiązującego w okresie objętym sporem). Obecnie do działalności socjalnej zalicza się również usługi pracodawców świadczonych na rzecz opieki nad dziećmi sprawowanej przez dziennego opiekuna lub nianię (zmiana art. 2 od 13 lipca 2013 r. – Dz.U. z 2013, poz. 747). Zatem ustawa przewiduje dwa podstawowe rodzaje działalności socjalnej, a mianowicie: 1) usługi świadczone przez pracodawców w ramach funduszu na rzecz pracowników i ich rodzin na cele ogólnie sformułowane w cytowanym przepisie, a dotyczące różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-rekreacyjnej itd. oraz 2) pomoc materialną (rzeczowa) lub finansową dla pracowników. Odnośnie drugiej z wymienionych powyżej form działalności nie powinno budzić wątpliwości, że już w samej „pomocy materialnej (rzeczowej) lub finansowej” mieści się cel socjalny. Natomiast gdy chodzi o pierwszą z wymienionych form działalności socjalnej, to na cel socjalny świadczeń wskazuje zawarte w tym przepisie sformułowanie „usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form...” Różne formy wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi itd. to cele socjalne, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenie Minister Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Analiza treści § 2 ust.1 pkt 19 wymaga również wyjaśnienia treści pojęcia „środków przeznaczonych” na cele socjalne. Otóż chodzi tutaj o wskazane w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych cele socjalne, na które przeznacza się środki zakładowego funduszu socjalnego zgromadzonego na odrębnym koncie danego pracodawcy i utworzonego zgodnie z art. 5 ustawy o z.f.ś.s. Innych warunków, od których zależy zwolnienie świadczeń ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych przepis § 2 ust.1 pkt 19 powoływanego tutaj rozporządzenia nie przewiduje. Wykładnia gramatyczna przepisu § 2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia Minister Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe prowadzi do wniosku, że zwolnienie świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu socjalnego jest niezależne od „kryteriów socjalnych”, którymi winien się kierować pracodawca przy przyznawaniu pracownikom poszczególnych świadczeń na wybrany cel socjalny, czy rodzaj działalności socjalnej. Nadmienić tutaj należy, że zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy o z.f.ś.s. zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Zatem wybór celów socjalnych, na który zostaną przeznaczone środki funduszu należy do pracodawcy, przy czym dokonany wybór przeznaczenia środków, zasady ich podziału na poszczególne rodzaje działalności socjalnej muszą zostać zapisane w regulaminie. Postanowienia regulaminu zakładowego funduszu socjalnego, uchwalonego

zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy o z.f.ś.s., co do podziału środków na poszczególne cele socjalne i zasad przyznawania świadczeń pracownikom na cele socjalne w nim określone są wiążące, chociażby ustalone w regulaminie kryteria przyznawania świadczeń mogłyby być ocenione jako niewystarczająco uwzględniające indywidualną sytuację życiową, rodziną i materialną uprawnionego. Przepis § 2 pkt 19 rozporządzenia nie ma związku z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s., gdyż cel socjalny świadczenia został zdefiniowany w art. 2, a nie w art. 8 ust. 1 tej ustawy. Poszukiwanie dodatkowych warunków, a nie mających oparcia w przepisie, od których zależy zwolnienie świadczenia przyznanego ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach funduszu utworzonego zgodnie z art. 5 ustawy o z.f.ś.s. narusza zasadę obowiązku ścisłego interpretowania przepisów prawa publicznego. Sąd Apelacyjny w Łodzi, w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę, w pełni zgadza się ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 kwietnia 2015 roku w sprawie III AUa 1544/14, zgodnie z którym przepis § 2 pkt 19 powoływanego wyżej zwalnia z obowiązku składowego wszystkie świadczenia przeznaczone na jedną z form działalności socjalnej (art. 2 pkt 1 ustawy z 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych), pod warunkiem wydatkowania ich ze środków zgromadzonych w ramach ZFŚS. Oznacza to, że ZUS ma prawo kontrolować, po pierwsze, czy świadczenia zostały wydatkowane na usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową, po drugie, czy świadczenia te zostały sfinansowane ze środków wyodrębnionych w ramach ZFŚS. Wyłącznie tego rodzaju wykładnia pozwala na objęcie dyspozycją § 2 pkt 19 rozporządzenia wszystkich, często nietypowych, stanów faktycznych (LEX nr 1681956). Uzależnianie zwalniania świadczeń przyznanых na cele socjalne od „kryteriów socjalnych” nigdzie niezdefiniowanych prowadzi do błędnych wniosków, wzajemnie ze sobą sprzecznych. Liczne przykłady tych sprzeczności widoczne są u uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Okręgowy w motywach rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie raz uznaje, że regulaminy obowiązujące w spornym okresie u płatnika składek były pod względem formalnym zgodne z treścią art. 8 ust. 1 ustawy, a w innym miejscu stwierdza, że regulaminy te były nieważne, jako niezgodne z tym przepisem, jako niedostatecznie różnicujące wysokość świadczeń.

Niezależnie od powyższego ustawa nie precyzuje w jaki sposób pracodawca ma realizować cele socjalne określone ogólnie treścią omawianego art. 2 pkt 1 ustawy o z.f.ś.s., odsyłając w tym zakresie do regulaminów uchwalonych w trybie art. 8 ust. 2 tej ustawy. Pracodawca administrujący funduszem przy ustalaniu treści regulaminu ma swobodę co do zasad przyznawania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności, jak i ustalaniu zasad i warunków korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu, ograniczoną koniecznością konsultacji ze związkami zawodowymi (przedstawicielami załogi) i uwzględnienia treści ustępu 1 art. 8 ustawy o z.f.ś.s. Art. 8 ust. 1 stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Z treści tego przepisu nie można wywieść, że przy przyznawaniu świadczeń z funduszu niezależnie od jego rodzaju i celu socjalnego, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy, należy zawsze stosować jednakowe kryteria uwzględniające sytuację, życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej i zawsze rozważać je łącznie. Pracodawca, bowiem wraz ze związkami zawodowymi przy uchwalaniu regulaminu może postanowić, że wybrany cel socjalny sfinansuje w całości ze środków funduszu. Może na przykład postanowić, że zorganizuje dla dzieci pracowników żłobek i przedszkole w całości finansowany z funduszu, do którego pracownicy mogliby zapisać swoje dzieci bez wnoszenia jakichkolwiek opłat. Wówczas kryteria z art. 8 ust. 1 nie miałyby zastosowania. W tym miejscu od razu podnieść trzeba, że stanowisko Sądu pierwszej instancji jakoby pracownicy o wysokich dochodach mogą być wyłączeni ze świadczeń z funduszu socjalnego, nie znajduje uzasadnienia w treści przepisów ustawy o z.f.ś.s. Do korzystania ze świadczeń z funduszu uprawnieni są wszyscy pracownicy bez wyjątku, niezależnie od ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Konieczność wprowadzenia do regulaminu uzależnienia przyznawania ulgowych usług i świadczeń od sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej zachodzi tylko wówczas, gdy dotyczy usług i świadczeń odpłatnych. W takich przypadkach regulamin przy ustalaniu wysokości dopłat pracowników do ulgowych usług i świadczeń finansowanych z funduszu winien niewątpliwie uwzględnić indywidualną sytuację uprawnionych, zgodnie z kryteriami określonymi w art. 8 ust. 1 ustawy. To jednak uznanie, że przyjęte w regulaminie kryteria przyznawania świadczeń w sposób niedostateczny pozwalają na ocenę rzeczywistej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej nie stanowi podstawy do włączenia świadczenia do podstawy

wymiaru składek jako wynagrodzenia, jak to przyjmuje Sąd pierwszej instancji. Dodatkowo wskazać trzeba, że kryteria, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy nie dotyczą pomocy materialnej udzielanej pracownikom z funduszu w przypadkach losowych. Doszukiwanie się przez Sąd pierwszej instancji związku celu socjalnego, o którym mowa w §2 pkt 19 rozporządzenia z art. 8 ust. 1 wynika z niedostatecznej analizy omawianego przepisu rozporządzenia i zastosowania w miejsce obowiązującego prawa tezy wyroku Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2012 r., I UK 140/12, Lex nr 1211542. W ocenie Sądu Apelacyjnego odwołanie się Sądu pierwszej instancji do tego wyroku Sądu Najwyższego należy uznać za chybione, mimo że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu tego wyroku sformułował pogląd prawny, który mógłby być odnoszony do różnych stanów faktycznych. To jednak pogląd tam wyrażony jest wiążący tylko w sprawie, w której zapadł ten wyrok. Nadto stan faktyczny w sprawie, w której zapadło orzeczenie Sądu Najwyższego jest nieadekwatny do stanu ustalonego w przedmiotowej sprawie. Z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego w sprawie I UK 140/12 wynika tylko tyle, że płatnik składek wypłacił z funduszu socjalnego wszystkim pracownikom po 400 zł poza trybem przewidzianym w obowiązującym u danego pracodawcy zakładowym regulaminie świadczeń z tego funduszu. Podobnie inne orzeczenia Sądu Najwyższego przywołane przez Sąd Okręgowy odnoszą się do innych stanów faktycznych.

Za nietrafny uznać należy, pogląd sądu pierwszej instancji, że w każdym przypadku przyznanie świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne wymaga poprzedzenia wypłaty świadczenia wnioskiem pracownika, bowiem żaden przepis ustawy nie precyzuje takiego obowiązku. Nieuprawnione jest również stanowisko sądu pierwszej instancji, że wypłata świadczeń z funduszu musi być zawsze uzależniona od złożenia przez uprawnionego pracownika zaświadczeń od wszystkich członków rodziny zamieszkałych z uprawnionym. Zaświadczenia takie należy uznać za zbędne w sytuacji, gdy wysokość świadczenia uzależniona jest co prawda od dochodów przypadających na jednego członka rodziny, to jednak uprawniony ubiega się o najniższe świadczenie. W takim przypadku wystarczające jest oświadczenie pracownika, że dochód na jednego członka jego rodziny przewyższa progi określone w regulaminie uprawniające do wyższych świadczeń.

Przechodzą na grunt przedmiotowej sprawy należy uznać, że świadczenia weekendowe wpłacane przez skarżącego płatnika składek ubezpieczonym pracownikom były świadczeniami ze środków przeznaczonych na jeden z celów socjalnych jakim jest świadczenie usług na rzecz jednej z form wypoczynku i jako takie podlegają zwolnieniu od oskładkowania na fundusze społeczne i zdrowotne, zgodnie z cytowanym wyżej § 2 pkt 19 rozporządzenie Minister Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Pracodawca bowiem przeznaczył na ten cel środki w regulaminie i zostały one sfinansowane w całości z funduszu socjalnego. Dotyczy to również dodatkowego świadczenia wypłaconego w grudniu 2011 roku, jako że zostało ono wypłacone z pozostałych środków przeznaczonych na świadczenia weekendowe.

Mając na uwadze powyższe należało zmienić zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., orzekając jak w sentencji. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy.

Odnosząc się do wniosku zawartego w apelacji Sąd Apelacyjny nie znalazł wystarczających podstaw z art.390 § k.p.c. do wystąpienia z pytaniem prawnym zaprezentowanym w apelacji. Uwzględniając powyżej prezentowaną ścisłą wykładnię art. 2 pkt 19 ustawy o zřss, teza zawarta w pytaniu apelującego nie stanowi zagadnienia prawnego, które budziłoby poważne wątpliwości Sądu Apelacyjnego w kontekście okoliczności faktycznych ustalonych w niniejszej sprawie.

Przewodniczący: Sędziowie: